

VERSLAG STUDIEDAG SPINNENDODERS (POMPILIDAE) D.D. 11 JAN. 1998

Frank van der Meer

Zondag 11 januari j.l. was een schitterende zonovergoten dag die qua temperatuur en andere omstandigheden eerder aan begin april deed denken dan aan het midden van de winter; zo'n dag waarop je je zou kunnen indenken dat de wijfjes van *Anoplius viaticus* zich onrustig bewegen in hun winterslaap en dromen van bloeiende kruipwilg, vette *Lycosidae* en andere heerlijkheden. Diegenen onder ons die al om tien uur van heinde en verre bijeengekomen waren in het Centrum voor Natuur- en Milieu Educatie in Arnhem sloten echter doelbewust de ogen voor de verleidingen van een flinke boswandeling en richtten hun aandacht op het voornaamste doel van deze dag: het vergaren en vergroten van hun kennis van de Nederlandse spinnendoders. Onze voorzitter Jan Smit had voor een ruime, lichte lokatie gezorgd. Stoelen en (werk)tafels werden naar het midden van de ruimte versleept, niet alleen voor de knusheid, maar ook vanwege een kerkuil in een kooitje in de ene hoek en een torenvalk aan een touwtje in de

andere hoek van het leslokaal; beide gehandicapt en in een nogal slecht humeur (ze hadden waarschijnlijk op een studiedag voor *muizendoders* gerekend mét oefenmateriaal).

Theo Peeters opende het programma met een interessant verhaal over de patronen die te voorschijn komen wanneer je de verspreidingskaartjes van de pompiliden vergelijkt; er valt een indeling te maken naar soorten die bijvoorbeeld uitsluitend op de hoger gelegen zand- en leemgronden voorkomen, soorten die beperkt zijn tot de kustduinen, etc. Aansluitend toonde Theo een paar verspreidingskaartjes waaruit bleek dat het voorkomen van koekoekswespen als *Evagetes* en *Ceropales* zeer fraai met dat van hun gastheren overeenkwam; bij de discussie die hieruit voortvloeide bleek overigens dat bepaalde koekoekswespen in Nederland een andere (of ruimere) gastheerkeus hebben dan bij onze oosterburen. Om een voorbeeld te noemen: *Arachnospila ausa* komt in Nederland niet of nauwelijks voor, terwijl de vermoedelijke koekoekswesp *Evagetes littoralis* hier te lande wijd verspreid blijkt, vooral in het kustgebied. (Ook de spinnendoder *Arachnospila consobrina* wordt in de literatuur als mogelijke gastheer van *E. littoralis* genoemd, hetgeen 't plaatje compleet maakt. TP) Tot slot hield Theo een kort betoog over een theorie over de evolutie van de pompiliden, gebaseerd op biologische aspecten als eileg, nestbouw, beginnend sociaal gedrag, etc.

Dank, Theo, ook voor het bijgeleverde materiaal!

Daarna was de beurt aan Jane en Wolfgang van der Smissen, die zo vriendelijk waren geweest speciaal voor deze dag de verre reis uit Noord-Duitsland te ondernemen om ons inzicht te geven in de determinatie van één der moeilijkste spinnendodergenera: *Arachnospila*!

Hoevelen uwer, die een dergelijk beest ter determinatie aangeboden kregen, herinnerden zich niet plotseling dat de afwas gedaan moest worden, of dat het tuinhekje eerst nodig gerepareerd moest worden? De wijfjes van een aantal soorten van dit genus golden tot voor kort als niet of nauwelijks determineerbaar. Gelukkig heeft Jane van der Smissen zich de afgelopen jaren tot taak gesteld de problemen met *Arachnospila* tot klaarheid te brengen en is zij, na bestudering van duizenden exemplaren, hier wonderwel in geslaagd, gezien de recente publicaties van haar hand.

Ondersteund door schitterende dia's van Wolfgang en schematische tekeningen hield Jane een zeer gedegen betoog, waarbij de zaak zodanig werd aangepakt, dat steeds groepjes *Arachnospila*'s met eenzelfde problematiek onder de loep genomen werden. Belangrijke kenmerken bleken, om maar wat te noemen: sculptuur van het postnotum, richting van de 'beharings' (Tomentierung), vorm en glans van het propodeum, uitsnijding en glans van bepaalde delen van de clypeus, etc, etc. Waarom vertoont het éne propodeum veel meer glans dan het andere? Antwoord werd verkregen (en niet alleen op deze vraag) door een aantal prachtige R.E.M.-opnamen die op het diascherm werden vertoond!

Al met al konden wij genieten van een zeer verhelderende bijdrage van onze Duitse gasten. Eén ding werd duidelijk: om *Arachnospila*'s met zekerheid te determineren moet meestal een behoorlijk aantal kenmerken worden beoordeeld!

De dag werd besloten met het determineren door de diverse aanwezige specialisten van meegebrachte exemplaren. Hiertoe hanteerde Cees Zwakhals met veel vaardigheid een combinatie van stereomicroscop en tv, zodat een ieder 'on line' kennis kon nemen van de 'fijne kneepjes' van de relevante kenmerken.

Schrijver dezes had een *Episyron* meegenomen die flink wat kenmerken van *rufipes* had. Alleen had het dier weliswaar wel 'pes' (zes, zoals gebruikelijk en excuses voor het slechte Latijn), maar de achterste waren niet 'rufi'.

De kenmerken langs de binnenrand van het oog waren ook wat twijfelachtig, dus misschien *E. albonotatum*? Mis! Jane van der Smissen sprak na rijp beraad het beslissende woord (toch *rufipes*) en deelde en passant mee dat de poten van *albonotatum* nog 'rufier' kunnen zijn dan die van *rufipes*! What's in a name

Jan Smit toonde nog een curiosum, namelijk een tangwesp met prooi, maar zonder kop en sloot deze geweldig geslaagde dag af met een welverdiend dankwoord aan het adres van onze Duitse gasten.

Heren organisatoren, veel dank! Volgende winter hopelijk weer en dan als onderwerp *Lasio-glossum* of zoiets?